

SAKSBEHANDLER
Leidulf Mydland, Ingunn Holm

VÅR REF.
18/03230-2

ARK. Forvaltningsarkivet
311.1

DERES REF.

INNVALGSTELEFON

+47 98202805

DERES DATO

VÅR DATO

27.11.2018

TELEFAKS

+47 22 94 04 04

postmottak@ra.no

www.riksantikvaren.no

Se mottakerliste

Prioriteringer for kulturminneforvaltningen 2019

Den regionale kulturminneforvaltningen¹ og Riksantikvaren skal i fellesskap nå de nasjonale målene på kulturminnefeltet. Dette er Riksantikvarens årlige brev som viser våre prioriteringer på bakgrunn av de politiske styringsdokumentene, og våre ønsker og mål for samarbeidet med regional kulturminneforvaltning i 2019.

Riksantikvaren vil innledningsvis takke regionalforvaltningen for en god innsats i 2018. Selv med knappe ressurser til rådighet, er det et betydelig og viktig arbeid som utføres av regional kulturminnemyndighet. Dette gjelder blant annet arbeidet med kulturminneplaner i kommunene (KIK), i fredningssaker, i plansaksbehandlingen, i arbeidet med automatisk fredete kulturminner, i bevaringsprogrammet for fredete bygninger i privat eie (FRIP) og samiske bygninger, og i arbeidet med å formidle betydningen av å ta vare på kulturarven.

I det budsjettforslaget som er lagt fram av regjeringen i høst er tilskuddspostene på kulturminnefeltet samlet sett videreført på om lag samme nivå som resultatet var i fjor etter Stortingets behandling, og med en liten økning på enkelte poster.

De nasjonale målene for resultatområde 2.2 *Kulturminne og kulturmiljø* står i statsbudsjettet (Prop. 1 S):

- Tapet av verneverdige kulturminne skal minimerast
- Eit prioritert utval automatisk freda og andre arkeologiske kulturminne skal ha eit ordinært vedlikehaldsnivå innan 2020
- Eit representativt utval kulturminne og kulturmiljø skal vere vedtaksfreda innan 2020
- Freda bygningar, anlegg og fartøy skal ha eit ordinært vedlikehaldsnivå innan 2020

I Prop. 1 S (2017–2018) fra Klima- og miljødepartementet la regjeringen fram forslag til nye nasjonale mål på kulturminnefeltet. I forbindelse med budsjettbehandlingen høsten 2017 ble det bestemt at regjeringen skal legge fram ei stortingsmelding om kulturminnefeltet våren 2020. Endringer av de nasjonale målene skal behandles i denne kommende meldinga.

Statsbudsjettet for 2019, Stortingsmelding 35 (2012-13) *Framtid med fotfeste og nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging* som er gitt i kongelig resolusjon, ligger til grunn for følgende hovedprioritering for 2019:

¹ I prioriteringsbrevet omtalt som regionalforvaltningen. Regionalforvaltningen er fylkeskommunene, Byantikvaren i Oslo og Sametinget (for samiske kulturminner over hele landet).

Hovedprioritet for 2019

Regionreformen, framtidig ansvars- og oppgavefordeling

Regionreformen vil få store konsekvenser for hvordan kulturminneforvaltningen skal arbeide i framtiden. Skal regionreformen lykkes på kulturminnefeltet er det av avgjørende betydning at fylkeskommunene allerede fra 1. januar 2020 fungerer i rollen som regional kulturminnemyndighet på alle de områdene som blir tillagt regionene.

En rekke oppgaver som i dag blir håndtert av Riksantikvaren skal etter 2020 håndteres av den regionale kulturminneforvaltningen. Både Riksantikvaren og regionene må ha rette virkemidler, fagkompetanse og kapasitet for å håndtere oppgavene godt. Flere av de oppgavene som blir overført til de nye regionene, vil sammen med oppgaver som allerede ligger hos fylkeskommunen, medvirke til å tydeliggjøre og forsterke betydningen regionalt folkevalgt nivå har som aktør i samfunnsutviklingen. Dette vil også gjelde i spørsmål om vern og bruk av kulturarven.

Overføringen av oppgaver og funksjoner innebærer at Riksantikvarens rolle som direktorat blir rendyrket. Funksjonen som rådgivende og utøvende faginstans skal videreutvikles, og direktoratet skal ha ansvaret for de overordnede, faglige prioriteringene og satsingene.

En ny ansvarsforskrift er under utarbeiding. Endelig forskrift som definerer regionenes rolle og oppgaver, forventes å være vedtatt før årsskiftet 2018/19, med implementering 1. januar 2020.

Det er viktig at regionene sikrer nødvendig kompetanse og kapasitet til å ivareta de nye oppgavene allerede fra årsskiftet 2020. Vi ser at det kan være utfordringer knyttet til dette, men vi vil likevel be om at dette prioriteres slik at regionene allerede fra 1. januar 2020 er rigget med tilstrekkelig kapasitet og kompetanse.

Overføring av oppgaver til regionene og hvordan dette i praksis skal gjennomføres er organisert i prosjektet *Kulturminneforvaltning 2020* (KF2020). I styringsgruppen for dette prosjektet sitter både ledergruppen hos Riksantikvaren og to representanter for regionalforvaltningen. Disse to er oppnevnt av fylkesrådmannskollegiets arbeidsutvalg.

I 2019 vil KF2020 gjennomføre flere aktiviteter som involverer fylkeskommunene. Her skal nevnes prosessforum som utarbeider oversikt over dagens arbeidsprosesser og utkast til framtidens arbeidsprosesser, og brukerforum for saksbehandlere som gir innspill på behov og bistår med testing/utprøving av både kulturminnefaglig veiledningsmateriell og digitale tjenester underveis i utviklingen.

Utvikling av digitale tjenester for søknader og saksbehandling (DigiSak) er også lagt til KF2020. Utviklingen av DigiSak vil være en sentral oppgave for Riksantikvaren i 2019. Arbeidet ble startet i 2016 i oppfølgingen av Digitaliseringsgrunnskrivet og Stortingsmelding 27 (2015-2016) *Digital agenda for Norge*. DigiSak vil gi kulturminneforvaltningen en felles tjeneste for søknad og saksbehandling. Tjenesten vil gi god veiledning til søkere i utfylling av søknaden, slik at søknadene som kommer inn holder høy kvalitet. Saksbehandlerne vil oppleve at DigiSak er integrert mot Askeladden, i tillegg til fylkeskommunenes sakarkiv- og økonomisystemer. Flere oppgaver som i dag løses manuelt (f.eks. journalføring og arkivering av innkomne søknader og ettersendt informasjon) vil i stor grad vil løses automatisk gjennom DigiSak.

Deltakelse i disse aktivitetene er sentrale for at fylkeskommunenes behov ivaretas på best mulig måte inn mot oppgaveoverføringen, og i utviklingen av de digitale tjenestene.

Rapporteringen til KOSTRA vil også endre seg i forbindelse med myndighetsoverføringen. Det er viktig at fylkeskommunene følger opp og samler inn data til nye indikatorer i løpet av 2019 så vi får gode og konsistente tidsserier i det myndighetsoverføringen finner sted. Nye indikatorer vil bli meddelt fylkeskommunene primo 2019.

Som en del av regionreformen vil fylkeskommunens samfunnsutviklerrolle blir stadig viktigere. Kulturminneforvaltning er en viktig del av denne rollen. Riksantikvaren oppfordrer regionalforvaltningen til å samarbeide tett både med eksisterende og nye fagfelt i fylkeskommunen for å utnytte merverdien et slikt samarbeid kan ha for vern, bruk og formidlingen av kulturminnene.

Sametinget skal i gang med konsultasjoner om roller og oppgavefordeling i årene framover. Dette inkluderer også kulturminneforvaltningen.

Andre viktige arbeidsoppgaver

Klimaendringene og kulturminner

Klimaendringene vil bli en stor utfordring for kulturminneforvaltningen framover. I september ble *Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning* vedtatt, <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2018-09-28-1469>. Riksantikvaren forutsetter at regionalforvaltningen følger opp dette arbeidet også når det gjelder kulturminneforvaltning, og at vi har et godt samarbeid omkring utvikling av kompetanse og veiledning på feltet.

Byer, kulturmiljøer og landskap

Riksantikvaren er i gang med å etablere ett samlet register for kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse. Dette vil bestå av tre deltema der skillelinjene hovedsakelig er knyttet til skala:

- a) NB! som vil omfatte kulturmiljøer i historiske byer
- b) En ny kategori som vil omfatte kulturmiljøer i ytre byområder, tettsteder og industrimiljøer m.m. (Oppstart 2020)
- c) KULA som vil omfatte landskap i rurale områder

KULA-prosjektet gjennomføres i tett samarbeid mellom Riksantikvaren og regional kulturminneforvaltning, og med involvering av aktuelle kommuner. Det er viktig at KULA-arbeidet ses i sammenheng med, - og som et redskap for å styrke bevaringen av jordbrukets kulturlandskap. Registeret er ferdigstilt i Østfold, Hordaland, og Troms. Arbeidet med å velge ut KULA-områder er igangsatt i ni andre fylker. Av disse har Oppland, Akershus, og Buskerud hatt foreløpige informasjons- og drøftingsmøter med kommunene. I tillegg har Sametinget gjort et forarbeid i fylkene Finnmark, Nordland og Trøndelag.

Prosjektet skal være ferdigstilt for hele landet innen utgangen av 2020. For at dette skal være mulig, må regionalforvaltningen prioritere dette arbeidet. Det er viktig at gjenstående fylkeskommuner følger opp dialogen med Riksantikvaren og avklarer starttidspunkt og periode for gjennomføring av arbeidet. Det er Riksantikvarens intensjon å støtte arbeidet i fylkeskommunen med et økonomisk bidrag. Det forutsettes at fylkeskommunen bidrar med egne ressurser.

Når KULA-registeret er etablert i et fylke, forutsettes regionalforvaltningen å legge registeret til grunn for innspill og dialog med kommunene og andre myndigheter i planprosesser. Det er også viktig å bidra med råd og rettleiding slik at kommunene utvikler gode retningslinjer og

bestemmelser for arealbruk i områdene. Det er et mål at kommunene skal forvalte KULA-områdene gjennom bruk av egne virkemidler, der planlegging etter plan - og bygningsloven er viktigst. Det er også svært viktig at regional kulturminneforvaltning prioriterer arbeidet med *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket*, og bidrar til å sikre de kulturminnefaglige interessene i satsingen.

NB!-områdene er nå under revidering. I revisjonen og oppdateringen av NB!-områdene vil vi, i samarbeid med fylkeskommunen, revidere beskrivelsene og tydeliggjøre begrunnelsen for at området omfattes av NB!-registeret, og utarbeide faglige råd for forvaltningen av disse områdene. Vi vil i løpet av 2019 sende ut samtlige NB!-områder på høring.

Riksantikvaren forutsetter at bystrategien (vedtatt i 2017) legges til grunn for forvaltning av kulturminner og kulturmiljøer i alle byer, og for NB!-områdene i særdeleshet.

Kulturminner i kommunene

Riksantikvarens er i ferd med å utarbeide en strategi for arbeid med kulturminner i kommunene. I denne redegjøres det for hvordan vi vil prioritere vår innsats og våre virkemidler for å gjøre kommunene til bedre forvaltere av kulturarven. Strategien inneholder også forventninger til hvordan regionalforvaltningen kan bistå og samarbeide med kommunene.

Riksantikvaren forventer at regionalforvaltningen:

- prioriterer arbeidet med rådgiving, veiledning og planfaglig oppfølging av kommunene
- håndterer kulturminneinteressene i plan- og byggesaker i dialog med kommunene
- skiller tydelig på myndighets- og rådgiverrollen for fredete og verneverdige bygninger
- er tidlig og tydelig når det gjelder kulturminneinteresser ut over lokal verdi

KIK-satsingen skal gå ut 2020, og målet er at 90 % av kommunene har kulturminneplan. 2019 blir siste året da nye kommuner kan starte planarbeidet med økonomisk støtte fra Riksantikvaren. Over 200 kommuner har fått midler og er i gang, mens 150 har ferdig kulturminneplan. I 2019 blir det viktig å gjøre en ekstra innsats for at disse 200 kommunene pluss ev. nye, skal bli ferdig med arbeidet. Riksantikvaren har tilskuddsmidler både til kommuner (arbeid med kulturminneplaner) og fylkeskommuner (kompetansemødel), og vil prioritere sistnevnte i 2019 og -20; forutsatt midler i budsjettet. Tilskuddet kan foruten kurs, opplæring mv. for kommuner, også brukes til å styrke fylkeskommunenes egen kapasitet til dette arbeidet.

Styrket forvaltning av verdensarvområdene

Norge som statspart til verdensarvkonvensjonen har høye ambisjoner for forvaltning av verdensarvområdene. Riksantikvaren ønsker at regionalforvaltningen bidrar til at beste praksis preger forvaltningen av de åtte verdensarvstedene i Norge, jf. St. meld 35 (2012 - 2013). Riksantikvaren vil opprettholde signalet fra tidligere prioriteringsbrev om en skjerpet forvaltningspraksis i alle ledd, som sikrer at verdiene ivaretas i verdensarvområdene. Riksantikvaren ønsker at regionalforvaltningen bidrar til at spesifisering og kartfesting av verdensarvverdiene og identifisering av trusler, innarbeides i forvaltningsplanene der dette mangler.

Regionalforvaltningen skal følge opp områdene gjennom plansaksbehandling, deltakelse i råd og faggrupper, utarbeiding og implementering av forvaltningsplaner, rådgivning og tilskuddsforvaltning, og etablering og drift av verdensarvsentra. Riksantikvaren ønsker at regionalforvaltningen involveres sterkere i alle typer arealplanarbeid som berører verdensarven,

og gir dette høyeste prioritet. Dette inkluderer alt fra konseptvalgutredninger og overordnet planlegging, til reguleringsplaner og byggesaker og tillatelser etter annet lovverk som kan få konsekvenser for forvaltningen av verdensarven. Det er viktig at den regionale kulturminneforvaltningen bruker alle de virkemidlene de har til rådighet for å sikre en beste praksis i ivaretagelsen av verdensarvområdene og de spesifikke verdiene som ligger til grunn for Unesco-statusen. Dette er regionalforvaltningens ansvar. Dersom det er tvil eller behov for råd eller bistand, bes regionalforvaltningen ta kontakt med Riksantikvaren.

Fredningsarbeid og tilskuddsforvaltning

Riksantikvarens fredningsstrategi med sine ti prioriterte tema, legger føringer for fredningsarbeidet de nærmeste årene. Vi vil be regionalforvaltningen prioritere temaene i sin saksbehandling, både tematisk og knyttet til enkeltsaksbehandling. I flere fylker er det for tiden få eller ingen pågående fredningssaker. Riksantikvaren understreker at nye fredningssaker må ta utgangspunkt i de prioriterte temaene i fredningsstrategien. Vi har alle et ansvar for å følge opp arbeidet for å sikre en mer representativ fredningsliste. Riksantikvaren vil i 2019 arbeide videre med minoritetenes kulturminner, og starter opp arbeidet for de jødiske kulturminnene. Vi vil ta kontakt med regionalforvaltningen for bistand i dette arbeidet.

Riksantikvaren takker for godt arbeid med bevaringsprogrammet FRIP (Bevaringsprogrammet for freda bygninger i privat eie) i 2018, og den innsatsen som er gjort på tilstandsvurdering av bygninger og innlegging i Askeladden. Vi oppfordrer til fortsatt sterkt fokus på dette i 2019, for å unngå at mange bygninger skal få tilstandsgrad ukjent, på grunn av foreldete tilstandsregistreringer. Riksantikvaren vil rose Sametinget for raskt å ha iverksatt kompetansetiltak for tradisjonshåndverk i 2018, og oppfordrer til videre satsing på dette viktige feltet i 2019.

Teknisk-industrielle kulturminner og fartøyvern

De 15 anleggene i bevaringsprogrammet for tekniske og industrielle kulturminner har i dag ulike former for vern. Det er Riksantikvarens mål at alle anleggene i bevaringsprogrammet skal være fredet innen 2020. Varsel om oppstart av fredning er sendt, og fylkeskommunene involveres tett i prosjektet.

Etter planen skal tilskuddsordningen for tekniske og industrielle kulturminner overføres til de nye regionene i 2020. På bakgrunn av dette skal Riksantikvaren i 2019 gjennomføre ei evaluering av tilskuddsordningen for bevaringsprogrammet for tekniske og industrielle kulturminne.

Flere av oppgavene innen fartøyvernet skal overføres til fylkeskommunene i 2020, og det er meldt behov for kompetanseutvikling i fylkeskommunene. Trøndelag fylkeskommune er pilot for kunnskapsoverføring innen fartøyvernet.

Plansaksbehandling og innsigelser

Fylkeskommunene vil fra 2020 overta et større ansvar for kulturminnefeltet når oppgaver overføres fra Riksantikvaren til regionalforvaltningen. Å ta vare på kulturminner, kulturmiljøer og landskap for framtiden, er et ansvar som må følges opp av både administrasjonen og av politikerne. Dette ansvaret omfatter også det å ta vare på kulturminner der det kan være konflikt mellom vern og utvikling. Riksantikvaren ser i dag med bekymring på at regionalforvaltningen unnlater å reise innsigelse der dette er nødvendig for å sikre vesentlige regionale- og nasjonale kulturminneinteresser. I arealplansaker der kulturminneinteresser er truet forutsettes det at regionalforvaltningen i første omgang forsøke å løse konflikter og komme til enighet med kommunene og utbyggere slik at både utbygger- og verneinteresser ivaretas. Dersom en slik forhandlingsstrategi ikke fører fram, er det regionalforvaltningens plikt å reise

innsigelser der hvor vesentlige regionale- og nasjonale kulturminneinteresser er truet. Dersom regionalforvaltningen ikke ivaretar denne rollen vil deres autoritet på kulturminnefeltet svekkes. Den rollen og myndigheten fylkeskommunene er tiltenkt i regionreformen vil dermed ikke kunne ivaretas. Det er derfor viktig at regionalforvaltningen tar et helhetlig og selvstendig ansvar på kulturminnefeltet. Dette innebærer også å reise innsigelser.

Arkeologi

Økt offentlige oppmerksomheten på arkeologifeltet, med fokus på faglige prioriteringer og kostnadsdekning, krever at forvaltningen på alle nivåer har en stor grad av tydelighet og transparens når det gjelder prioriteringer, budsjetteringer og faglige argumentasjon i saksbehandlingen. Et økende antall fylkeskommuner avsetter stillinger og ressurser til arbeid med skjøtsel og bedre tilrettelegging av kulturminner for publikum. Dette er positivt. Men, vi ser også at dette fortsatt er et underprioritert felt i mange fylker. Investering i god formidling og tilrettelegging gir økte samfunnsverdier i form av opplevelser og bedre kunnskap om kulturminnene. Vi oppfordrer regionalforvaltningen til å utnytte virkemidlene som ligger i bevaringsprogrammene BARK (Bevaringsprogrammet for utvalgte arkeologiske kulturminner) og BERG (Bevaringsprogrammet for bergkunst) i dette arbeidet.

EØS-finansieringsmidlene

Riksantikvaren koordinerer Norges arbeid med EØS-midlene til kulturarv i Baltikum og Sentral- og Sør-Europa på oppdrag fra Utenriksdepartementet, og arbeider med å promotere midlene og stimulere til partnerskap i norsk sektor. EØS-midlene har to overordnede mål: 1. økonomisk og sosial utjevning og 2. bilateralt samarbeid. Riksantikvaren vil i 2019 fortsette å informere norsk sektor om ordningen og utlysningene, og inspirere til gode norske partnerskap med søkere fra Europa. Her er det mye kompetanse å hente for norske kommuner og regionalforvaltningen. I prosjektene er det mottakerlandets partner som står som søker og er prosjektleder. Arbeidsinnsats og eventuelle reisekostnader finansieres gjennom prosjektene. Der regionalforvaltningen ønsker tilførsel av ny kunnskap, erfaringsoverføring, utvikling eller internasjonal erfaring oppfordres en til å engasjere seg i EØS-prosjekter.

Riksantikvaren ser fram til et godt samarbeid med regionalforvaltningen i 2020.

Vennlig hilsen

Hanna Geiran
riksantikvar

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Norsk Kulturminnefond, Bergmannsgata 17, 7374 RØROS/ Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Akershus fylkeskommune		Postboks 1200 Sentrum	0107 OSLO
Aust-Agder fylkeskommune		Postboks 788 Stoa	4809 ARENDAL
Buskerud fylkeskommune		Postboks 3563	3007 DRAMMEN
Finnmark fylkeskommune - Finnmarkku fylkkagielda		Fylkeshuset, Postboks 701	9815 VADSØ
Hedmark fylkeskommune		Pb 4404 Bedriftssenter	2325 HAMAR
Hordaland fylkeskommune		Postboks 7900	5020 Bergen
Møre og Romsdal fylkeskommune		Fylkeshuset, Postboks 2500	6404 MOLDE
Nordland fylkeskommune		Fylkeshuset	8048 Bodø
Oppland fylkeskommune		Postboks 988	2626 Lillehammer
Oslo kommune		Rådhuset	0037 OSLO
Rogaland fylkeskommune		Postboks 130 sentrum	4001 STAVANGER
Sametinget - Sámediggi		Ávjovárgeaidnu 50	9730 KARASJOK/Kárášjohka
Sogn og Fjordane fylkeskommune		Askedalen 2	6863 LEIKANGER
Telemark fylkeskommune		Postboks 2844	3702 SKIEN
Troms fylkeskommune		Postboks 6600	9296 Tromsø
Trøndelag fylkeskommune		Fylkets hus, Postboks 2560	7735 STEINKJER
Vest-Agder fylkeskommune		Postboks 517 Lundsiden	4605 KRISTIANSAND S
Vestfold fylkeskommune		Postboks 2163	3103 Tønsberg
Østfold fylkeskommune		Postboks 220	1702 SARPSBORG